

Индустриалците Стойчо и Кица Марчеви правят най-голямото благодеяние в историята на Хасково преди 80 години

Сряда, 19 Април 2023

Освен като индустриалец и търговец, Стойчо Марчев бил познат и като активен общественик и #дарител, уважаван от хасковското гражданство, наричан от всички „бай Стойчо“. През годините той дарявал средства за различни каузи – за изграждане на паметника на 10-и пехотен родопски полк в центъра на града, за подпомагане на населението след голямото земетресение през 1928 г., за възстановяване на жилищата и в духа на времето, дарил голяма икона и църковна утвар на хасковските църкви.

Големият хасковски индустриалец починал през 1943 г. Малко преди това със съпругата си Кица решили да дарят спечелените с много труд имоти и пари на родния си град за полза на всички. На 8 август 1938 г. в нотариално завещание били изброени 9 масивни сгради (къщи, фабрика, работилница, складове), разположени на 7500 кв. м в кв. „Войводски“ и в кв. 31, в центъра на града. Волята на дарителите била доходите от недвижимия имот да се използват за строеж и издръжка на техническо-занаятчийско училище, което да носи името „Стойчо и Кица Марчеви“ и на издаваните дипломи да стои същото име. Общината се задължавала да продаде търговските стоки, които се намирили на склад и от събраната сума да изплати задълженията му, 40 % да даде на жена му, 5 % на сиропиталище „Св. Иван Рилски“ – Хасково; 5 % на старопиталище „Утеха“, 5 % на ч-ще „Заря“ за създаване на фонд за надстройка на читалището, 5 % на Благотворително офицерско дружество „Родопи“ за фонд за построяване на подофицерски дом. Дивидентите от акциите на стойност 300 хил. лв., вложени в банка „Доверие“, били определени за издръжка на трима ученици в техническо-занаятчийското училище. Първи между тях да бъдат племенниците му Стойчо Д. Попов (от Хасково) и Стойчо Ст. Велев (от

Харманли).

За изпълнител на завещанието бил определен комитет, с участието на: кмета на града Тодор Илиев, председателя на Общото търговско сдружение, председателя на Занаят-чийското професионално сдружение, председателя на подофицерско д-во „Родопи“ и директора на техническо-занаятчийското училище. На 6 август 1943 г. Общинският съвет на Хасково приел дарението и учредил фонд „Стойчо Марчев Николов“.

В изпълнение на завещанието общината дала имотите под наем, а от 1946 г. се опитала да отвори техническо училище. За тази цел, по искане на министъра на войната, новата комисия по изпълнение на завещанието го прехвърлила на Министерство на войната. Година и половина по-късно строителството на училището все още не било започнало и през месец август 1947 г. завещанието отново било прехвърлено на Министерството на индустрията и занаятите, като го натоварила със задължението да открие училище. Училището било открито едва на 15 октомври 1948 г., но не на името на Стойчо и Кица Марчеви, а като занаятчийско професионално училище. Портретът на двамата дарители никога не бил окачен на входа му, каквато била волята им. От 1951 г. училището се преобразувало в техникум на името на разстреляния комунист от с. Горски извор Тенчо Хубенов.

През април 1949 г. общината се отказала от правото да управлява фонда „Стойчо Марчев Николов“ и го прехвърлила на занаятчийско професионално училище. Към месец декември 1949 г. капиталът на фонда възлизал на 4 762 291 лв. През същата година, съгласно новия закон за държавните имоти, недвижимите имоти на фонда преминали към Жилфонд – Хасково, а паричните средства се влили в държавния бюджет. С това фондът престанал да съществува, а все още живата съпруга на индустриалеца Кица Марчева останала без средства, с които да се издържа. От 1946 г., когато министерството на войната получило безвъзмездно завещанието на покойния ѝ съпруг, тя останала без дом и средства и била принудена да заживее при сестра си, у семейството на Т. Патков. През пролетта на 1949 г. домът на Паткови бил определен за отнемане по Закона за отчуждаването на едрата градска собственост. По една щастлива случайност семейството успяло да запази поне къщата. А някогашната съпруга на най-богатия хасковец Кица Марчева вече била в списъка на общината за купони за евтин хляб, които се отпускали на социално слабите жители на града.

Дълги години дарителското дело на големия хасковски индустриалец тънело в забрава, а местната история оставала в дълг пред неговата памет. През 80-те години, под натиска на родственици и с участието на РИМ-Хасково, на централната фасада на сградата на хасковската автогара, изградена на мястото, където се е намирала фабриката на Стойчо Марчев, била поставена паметна плоча. След приватизацията на автогарата, новият собственик свалил плочата и по този начин заличил отново част от паметта за Стойчо Марчев. Едва през 90-те години името и делото на индустриалеца Стойчо Марчев и неговата съпруга Кица Марчева намерили заслужено място в историческата памет на града, а най-старото техническо училище възстановило своето име „СТОЙЧО И КИЦА МАРЧЕВИ“ в изпълнение на завещанието.

Хасково отбелязва с признателност 80 години от дарението на Стойчо и Кица Марчеви с Национална научна конференция

„ДАРИТЕЛСТВО И БЛАГОТВОРИТЕЛНОСТ В БЪЛГАРИЯ – ТРАДИЦИЯ И СЪВРЕМЕННОСТ“ ХАСКОВО 2023

Националната научна конференция започва утре, 20 април 2023г., от 11,00 часа в зала „Хасково“.

Програмата на форума вижте на www.haskovo.bg